

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ГРОМАДЯН ЯК ПРОБЛЕМА ВІТЧИЗНЯНОЇ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Одним з важливих факторів розбудови нової національної теоретичної моделі й реальної практики безперервної освіти є інформаційна інноваційність. Це зумовлює необхідність запровадження такої безперервної освіти та освіти дорослих, яка була б ефективною в умовах інтенсифікації і прискорення інформаційно-комунікаційних процесів. Тому під час формування теоретичної моделі безперервної освіти та освіти дорослих першочергова увага має бути звернена на визначеність змісту і напрямів розвитку такої освіти, й насамперед на її функціонування в умовах будівництва інформаційного суспільства. Інформаційно-технологічні засади розгортання такого суспільства передбачають постійне зростання інформаційної компетентності громадян та їх кваліфікаційних компетенцій. Водночас задоволення компетентнісних вимог споживачів освітніх послуг є можливим лише за умов активного використання новітніх інформаційно-інтерактивних навчально-інноваційних технологій.

Ключові слова: освіта, безперервна освіта, освіта дорослих, інформаційна компетентність.

Відставання у сфері інформаційних компетентностей національного людського капіталу сьогодні є неприпустимим для країни, яка прагне скласти конкуренцію основним суб'єктам світового економічного і соціального розвитку. В Україні ж таке відставання наявне, чому сприяють і різноманітні фактори, що перешкоджають ефективному розвитку національної системи безперервної освіти. «В Україні існує немало перешкод розвитку навчання впродовж життя: нестача ресурсів через обмежену підтримку з боку держави; недостатність зв'язку між освітою і ринком праці і слабкий розвиток соціального партнерства; нестача навиків і знань у викладачів, викликана браком ресурсів для підвищення їх кваліфікації. Мережа міжнародних освітніх фондів, що існує в Україні сьогодні, може лише частково допомогти в реалізації освітніх потреб різних груп населення» [1, 617]. Дійсно, тільки докладання цілеспрямованих зусиль держави і громадянського суспільства може сприяти формування нової, інноваційно-орієнтованої національної концепції та практичної філософії безперервної освіти і освіти дорослих, однією з основ якої має стати вслякий розвиток інформаційної компетентності українського населення.

Підвищення такої компетентності необхідно в сучасних умовах гіперінтенсифікації інформаційно-комунікативних процесів, що призводить як до надмірної заінформатизованості особистісного простору кожної людини, так і до важливості розвитку інформаційної культури і компетентності кожного професіонала. «Доросла людина як ніхто інший розуміє, що жодна інформація не виховує, не вчить мислити, не забезпечує вміння спілкуватися і поважати точку зору співбесідника. Надлишок інформації призводить до обездуховлення. Потрібно навчитись протистояти агресивному нав'язуванню чийось поглядів, вибирати у потоці інформації своє, відповідне власному світовідчуттю. Здатність протистояти натиску інформації можна розвинути у будь-якої особистості впродовж тривалого часу і доволі важким шляхом. Процес формування інформаційної культури дорослої людини є складним і суперечливим, він повинен спиратися на психолого-педагогічні особливості навчання саме цієї вікової групи. Адже навчання дорослих суттєво відрізняється тим, що в них немає вільного часу, натомість є сім'я, бізнес, робота, життєві проблеми, нагальні обов'язки. Навчання дорослих зумовлене якоюсь конкретною метою, потребою, воно мотивоване, свідоме, часто межує з самоосвітою. Дорослі від результатів навчання прагнуть якнайшвидше отримати практичну віддачу» [2, 90]. Такі особливості навчання дорослих дозволяють, використовуючи адекватні мотиваційно-заохочувальні інструменти, досягати високого рівня ефективності щодо розвитку інформаційних компетенцій та комунікативної культури. Враховуючи це, освіта дорослих є сьогодні ключовим елементом реально-практичної модернізації інформаційної культури широких мас населення нашої країни.

Неможливо уявити сучасного конкурентоспроможного фахівця, що прагне досягти успіху в певній галузі соціального функціонування, який би не прагнув до вдосконалення своїх професійно-інформаційних компетентностей. Такий попит визначає потребу побудови моделі безперервної освіти та освіти дорослих, які б відповідали на виклики сучасних інформаційно-комунікативних процесів, що постійно інтенсифікуються та прискорюються. «З метою реалізації стратегії підготовки фахівців майбутнього нашої державі необхідно: 1) продовжити розвивати інтеграцію України в світовий інформаційний та освітній простори з метою співпраці та перейняття досвіду інноваційного розвитку освіти тих держав, які досягли значних успіхів у цьому процесі; 2) інтенсифікувати використання ІКТ та застосування інтерактивних методів навчання, а також стимулювати тих осіб, які досягли значних успіхів в запровадженні інноваційних

складових в навчальний процес; 3) спростити систему здобуття наукових ступенів та спонукати молодь, а особливо студентів, до науково-дослідної діяльності не тільки під час навчання в університеті, але й по його закінченні» [3, 141]. Такі заходи, з нашої точки зору, сприятимуть значному підвищенню інформаційної культури суб'єктів освіти дорослих, а також стимулюватимуть фахівців різних галузей до постійного вдосконалення власного інноваційно-комунікативного мислення та професійно-інформаційних компетентностей.

Окрім того, навчання дорослих характеризується тим, що вони на високому рівні усвідомлення і мотивації здатні протистояти негативним ефектам заінформатизованості тієї чи іншої сфери навчання або професійної діяльності. Суб'єкт освіти дорослих здатен ефективніше обробляти інформацію, адже «розвиток особистості дорослого в процесі навчання відбувається, якщо знання та вміння є: особистісно значущими, враховують нові досягнення науки, можуть бути застосовані в предметно практичній діяльності, мають інтегрований зміст» [4, 17]. Виходячи з цього, визначаються такі основні андрагогічні підходи: пріоритет самостійності навчання; принцип спільної діяльності, принцип опори на досвід тих, хто навчається; індивідуалізація навчання; системність навчання; контекстність навчання; принцип актуалізації результатів навчання; принцип елективності навчання; принцип розвитку освітніх потреб; принцип усвідомлення навчання [5, 34]. Застосування таких підходів сприяє тому, що комунікативні здатності людини, які є в інформаційну добу розвитку цивілізації чи не найголовнішими, розвиваються активно і цілеспрямовано, тобто особистісно і професійно орієнтовано, що дозволяє досягати значних ефектів у підвищенні інформаційної культури та особистісно-фахових компетенцій спеціаліста.

Підкресливши необхідність для сучасного спеціаліста постійного підвищення своїх інформаційно-комунікативних компетентностей, звернемо увагу на те, що при формуванні теоретичної моделі та реальної практики філософії безперервної освіти та освіти дорослих важливо звертати першочергову увагу на визначеність змісту та напрямів розвитку освіти дорослих потребами практики, а саме – розвитком інформаційно-комунікативного суспільства. сучасне інформаційне суспільство ставить перед людиною, громадою, державою таке різноманіття завдань в будь-якій сфері соціального функціонування, що можна вирішувати лише на комплексній основі. Так, виокремимо цілий ряд основних напрямів розвитку освіти дорослих: розвиток правової основи освіти дорослих; формування національної державно-суспільної системи керування освітою

дорослих; розширення доступності загальної та професійної освіти, а також реалізації інших освітніх програм для різних груп населення, в т. ч. безробітних, осіб з обмеженими можливостями, мігрантів, осіб, що відбувають покарання в місцях позбавлення волі, пенсіонерів; активізацію просвітницької діяльності, спрямованої на підвищення загальної культури й соціальної активності населення шляхом поширення наукових знань і досягнень культури; поліпшення умов і якості навчання дорослих: створення умов для вираження потреб людини у навчанні; забезпечення доступності та якості; відкриття шкіл, коледжів і університетів для дорослих, які навчаються; поліпшення умов для професійного розвитку фахівців з освіти дорослих: сприяння розвитку освіти дорослих, орієнтованої на практичну діяльність; сприяння розвитку наукових досліджень із навчання дорослих; навчання дорослих у зв'язку з проблемами довкілля, охорони здоров'я й народонаселення; навчання дорослих через надання їм суттєвих можливостей для доступу до всіх культурних установ, засобів масової комунікації та нових інформаційних технологій, зокрема розвиток взаємодії з новими інформаційними технологіями навчанням дорослих, сприяння справедливому використанню інтелектуальної власності, формування системи підготовки кадрів для освіти дорослих, удосконалення фінансування освіти дорослих, розвиток механізму координації діяльності держав-учасниць співдружності в сфері освіти дорослих, зміцнення міжнародного співробітництва [6, 40]. Складний комплекс змістовних і організаційних, соціально-громадських і державно-правових напрямів становлення і розвитку національної системи освіти дорослих є необхідною умовою адаптації української системи безперервної освіти до тих викликів, які постають перед кожним з нас та суспільством в цілому через гіперактивний розвиток глобалізаційних інформаційно-комунікативних процесів.

Водночас новий інформаційно-технологічний цивілізаційний ландшафт не лише створює нові складнощі для професійного саморозвитку особистості, але й вдосконалює інформаційні засоби спрощення набуття нових кваліфікаційних компетенцій. Так, при перетворенні наявної системи підвищення кваліфікації в нашій країні безумовною необхідністю є якнайширша інформатизація сфери освіти дорослих. «З метою належної організації навчального процесу підготовки, підвищення кваліфікації працівників у системі післядипломної освіти, розроблення єдиних підходів до змісту та форм проведення навчання доцільно організовувати навчання з урахуванням можливостей сучасних інформаційних технологій, що спрямоване на

формування освіченої, гармонійно розвиненої особистості, яка здатна постійно оновлювати свої професійні знання та швидко адаптуватися до змін і розвитку відносин у сфері професійної діяльності в сучасних умовах.

Такий підхід покликаний забезпечувати: 1) розроблення та використання в навчальному процесі навчальних програм, що враховують новітні досягнення світової і вітчизняної науки, з одного боку, й потреби практики у сфері професійної діяльності – з іншого; 2) організацію і проведення всіх видів занять з урахуванням андрагогічних засад підготовки на основі передових методик, що ефективно забезпечують набуття професійних знань, умінь та навичок; 3) відповідність одержаних знань потребам сучасного стану й розвитку суспільства; 4) набуття знань в обсязі та на рівні, що забезпечують ефективну діяльність особи у сфері обраної спеціалізації; 5) оволодіння вміннями та навичками ефективно застосовувати набуті в процесі навчання теоретичні знання та практичні навички в повсякденній професійній діяльності» [7, 30]. Таким чином, тільки освіта, а особливо освіта дорослих, що якнайповніше використовує потенціал сучасної інформаційної техносфери, здатна реально підготувати та адаптувати сучасного спеціаліста до нових вимог соціокультурної практики, а саме до швидкоплинного і динамічного розвитку інформаційно-комунікативного суспільства.

При формуванні факторів, що визначають зміст та напрями інформаційно-практичного розвитку національної системи освіти дорослих, необхідно також враховувати специфічні характеристики притаманні саме цьому виду навчально-педагогічної діяльності. Провідними ознаками освіти дорослих в умовах сучасної інформаційно-комунікативної цивілізації, з нашої точки зору, є такі: «тому, хто навчається, належить провідна роль у процесі свого навчання; дорослий, який навчається, прагне до самореалізації, до самостійності, до самоврядування й усвідомлює себе таким; дорослий, який навчається, володіє життєвим (побутовим, соціальним, професійним) досвідом, який може ним використовуватися як важливе джерело навчання для самого себе, так і його колег; доросла людина навчається для рішення важливої життєвої проблеми й досягнення конкретної мети; дорослий, який навчається, розраховує на невідкладне використання отриманих у ході навчання умінь, навичок, знань та якостей; навчальна діяльність дорослого, який навчається, в значній мірі детермінується тимчасовими, просторовими, побутовими, професійними, соціальними факторами, які або обмежують, або сприяють процесу навчання; процес навчання дорослого, який

навчається, організований у вигляді спільної діяльності того, хто навчається, і того, хто вчить, на всіх його етапах планування, реалізації, оцінювання і, певною мірою, корекції» [8, 8]. Як бачимо, змістовність та спрямованість освіти дорослих в інформаційно-комунікативному суспільстві відзначається великою різноманітністю, що, водночас, не заважає виокремленню основної тенденції в розвитку цього сегменту освітньої системи, а саме – чіткої орієнтації на особистісно орієнтовані інноваційно-інформаційні технології навчання та розвитку і набуття нових професійно-особистісних компетентностей.

Підсумовуючи аналіз проблеми визначеності змісту та напрямів розвитку безперервної освіти України в умовах інформаційної цивілізації, виокремимо такі напрями розвитку національної системи освіти дорослих, зумовлені потребами практики швидкозмінного інформаційного суспільства:

- сприяння ініціативності і активності всіх суб'єктів навчального процесу в системі освіти дорослих;
- досягнення максимальної інтеграції, диференціації змісту навчання дорослих та професійної діяльності слухачів відповідно до освітньо-професійних програм і вимог освітньо-кваліфікаційних характеристик до посад;
- поглиблення змісту навчальної інформації, раціонального її ущільнення;
- впровадження педагогічного моніторингу, діагностики, корекції та індивідуалізації навчання;
- поєднання традиційних і новітніх методів підвищення кваліфікації та застосування інноваційних технологій навчання;
- забезпечення базового рівня інформаційної культури науково-методичних працівників інститутів та слухачів курсів підвищення кваліфікації, необхідного для роботи в очно-дистанційному режимі;
- створення умов для опанування нового змісту, нових педагогічних та професійно-інноваційних технологій;
- прогнозування розвитку ринку освітніх послуг для дорослих в різних регіонах;
- розвиток гнучкості та оперативності освіти дорослих, швидкого реагування на динамічну соціально-економічну і освітню ситуацію;
- впровадження інтерактивних методів навчання дорослих;
- актуалізація творчого потенціалу всіх суб'єктів системи освіти дорослих в умовах інформаційного суспільства;
- технологічне оновлення підвищення кваліфікації та освіти дорослих, зокрема, адаптація, розробка та впровадження

перспективних інформаційних технологій, створення та актуалізація відповідних банків та баз цих;

- проведення навчального процесу на основі сучасних освітніх технологій та впровадження активних методів і технічних засобів навчання, контролю рівня задоволення потреб працівників у підвищенні власної професійної майстерності [9, 70-71].

Таким чином, концептуально-теоретична модель та реальна практика філософії безперервної освіти та освіти дорослих в сучасних українських умовах має ґрунтуватися на використанні всього доступного комплексу застосування інформаційних та інноваційно-технологічних засобів навчання та підвищення кваліфікації, що є необхідною умовою відповіді на виклики швидкого розвитку інформаційно-комунікативного суспільства та інформаційно-знакової цивілізації.

Ще однією умовою формування концептуально-теоретичної моделі та розвитку реальної практики філософії безперервної освіти та освіти дорослих в Україні є диверсифіковане інституційно-організаційне забезпечення. У зв'язку з цим надзвичайно актуалізується необхідність створення мережі навчальних закладів для реалізації освіти дорослих. Особливо ця проблема загострюється у зв'язку з постійним зростанням попиту на отримання якісних послуг освіти дорослих. «Попит на здобуття і вдосконалення освіти постійно зростає, а здатність результативно навчатися стає виключно важливою особистісною й соціальною цінністю, а отже розвиток системи безперервної освіти стає реальним пріоритетом державної освітньої політики, розвитку в людей ключової компетентності – здатності навчатися впродовж життя. У зв'язку зі створенням безперервної освіти як системи кожна її ланка має діяти як складова в режимі наступності, доступності і розвитку» [10, 60]. Враховуючи це, концептуально-теоретична модель становлення національної системи освіти дорослих має містити в якості складового елементу створення розгалуженої організаційно-інституціональної структури, покликаної якнайповніше реалізувати завдання безперервної освіти на практиці.

Необхідно пам'ятати, що навіть за умови найглибшого усвідомлення важливості безперервної освіти та освіти дорослих вони можуть не досягати свої цілей, якщо й надалі в цих сегментах національної системи освіти спостерігатиметься наявний сьогодні брак інституціоналізації. «Загрозою для ефективної безперервної освіти може стати брак інституціоналізації: якщо така освіта стає масовою, потрібно створити структуру підготовки її працівників, структури інформації, прийняття й висунення осіб, що користуються такою

освітою; належить також створити і систему контролю. Неминучою стає поступова інституалізація, яка повинна протистояти некерованій динаміці, наявній уже в самому понятті безперервної освіти» [11, 365]. Враховуючи це, необхідність створення мережі навчальних закладів для реалізації освіти дорослих має бути одним з ключових пріоритетів концептуально-теоретичної моделі формування і розвитку національної системи безперервної освіти і освіти дорослих. Тільки формування розгалуженої мережі таких закладів дозволить забезпечити постійно зростаючий попит на послуги підвищення кваліфікації та освіти дорослих.

Специфіка сучасної української пострадянської системи підвищення кваліфікації та перепідготовки спеціалістів дозволяє, на нашу думку, використати наявні заклади підвищення кваліфікації в якості матеріально-організаційного базису подальшого розвитку національної системи освіти дорослих. «Історія інститутів підвищення кваліфікації в нашій країні налічує понад півстоліття ще з радянських часів, проте у вигляді системи вони сформувалися наприкінці 60-х років, коли були створені перші інститути підвищення кваліфікації керівних працівників і фахівців, загальне методичне керівництво якими було покладено на колишнє Міністерство вищої і середньої спеціальної освіти СРСР. Крім інститутів, сьогодні існують різні відомчі курси й факультети підвищення кваліфікації. Декілька десятків років виявилось цілком достатнім для формування організаційної структури процесу підвищення кваліфікації в рамках безперервної освіти» [12, 23]. Таким чином, в Україні сьогодні існує безліч організацій та інституцій, які інерційно надають послуги підвищення кваліфікації за радянським прикладом. Важливо сьогодні систематизувати, інтегрувати ці заклади в єдину національну систему освіти дорослих, при цьому реформуючи змістовні і організаційні форми їх діяльності на ґрунті інноваційно-гуманістичних та інформаційно-технологічних засад.

Ще одним ефективним засобом організаційно-інституціонального розвитку освіти дорослих в Україні є, на нашу думку, розвиток державно-громадського управління мережею закладів, що здійснюють надання послуг по освіті дорослих. Сфера освіти дорослих повинна мати державно-суспільний характер і поєднувати в собі усі види й форми навчання дорослих на всіх рівнях як державної, так і суспільної сфер формальної (організованого в стінах навчальних закладів і такого, що веде до одержання визнаного документа про освіту) і неформальної (організованого в стінах не власне навчальних закладів і не обов'язково закінчується видачею визнаного документа) освіти.

Мета створення такої підсистеми – не тотальне й тверде керування з боку держави, а підтримка державними владними структурами розвитку освіти дорослих у всьому різноманітті його видів і форм. «Основними рисами цієї сфери повинні бути: державно-суспільний характер; тісні зв'язки з іншими підсистемами системи безперервної освіти; базування на теорії навчання дорослих (андрагогіці); розвиток ринку освітніх послуг; розвиток і сполучення різних форм керування (законодавчої, адміністративної, економічної, едукологічної); наявність спеціально підготовлених кадрів (викладачів, консультантів, адміністраторів, тьюторів, творців програм навчання тощо)» [13, 14]. Таким чином, проблема необхідності створення мережі навчальних закладів для реалізації освіти дорослих містить в собі цілу низку завдань, серед яких і впровадження в цих закладах інноваційно-прогресивних технологій навчання, і всебічна інформатизація таких установ, і, що чи не найголовніше, підготовка висококваліфікованих навчально-педагогічних кадрів, компетентних насамперед в андрагогічній проблематиці. «Досвід навчання дорослих у країнах, де цьому питанню приділяється належна увага свідчить, що для їх навчання потрібні свої теорії й технології, особливі науково-теоретичні матеріали, а також фахово підготовлені кадри викладачів, консультантів, менеджерів» [14, 34]. Для реалізації таких завдань в рамках реальної практичної реалізації національної моделі розвитку безперервної освіти і освіти дорослих, насамперед, необхідно, з нашої точки зору, забезпечити формування диверсифікованої та поліморфної мережі навчальних закладів, діяльність яких буде присвячена специфічно і цілеспрямовано освіті дорослих.

Важливим аспектом формування теоретичної моделі та реальної практики філософії безперервної освіти є розробка та впровадження технологій освіти дорослих. Вироблення інноваційно-педагогічних інструментів, орієнтованих на освіту дорослих, може бути визначальним імпульсом реформування цього сегменту освіти в нашій країні. «Саме проектуванню технологій освіти дорослих належить ключова роль у адаптації системи післядипломної освіти України до дидактичного виклику сьогодення, коли з'являється замовлення на високоєфективні технології навчання дорослих. Проектування технологій навчання у системі освіти дорослих – це здійснення цілого ряду функцій, тісно пов'язаних зі специфікою дисциплін, що викладаються, рівнем підготовки дорослих, складом навчальних груп, особливостями конкретних педагогічних ситуацій, інтересами й запитам дорослих» [15, 270]. Освіта дорослих вимагає, таким чином, особливого навчально-технологічного забезпечення, яке б враховувало

як сучасні інформаційно-цивілізаційні та інноваційно-виробничі вимоги до тієї чи іншої професії, так і індивідуальні особливості кожного суб'єкта процесу підвищення професійної кваліфікації чи перепідготовки спеціаліста.

Технологічна сфера освіти дорослих, враховуючи таку її специфіку, має бути максимально демократизованою, особистісно орієнтованою, а також інноваційно-прогресивною як щодо фахової орієнтації суб'єкта отримання освітніх послуг, так і щодо самих якісних ознак цих послуг. Отже, важливими напрямками розробки та впровадження технологій освіти дорослих можна виокремити такі: «розробка, підтримка, апробація та впровадження технологій вищої та післядипломної освіти, зорієнтованих на розвиток особистості людини протягом життя; розробка та впровадження різноманітних особистісно орієнтованих форм навчання, теоретичне, навчально-методичне, організаційне та інформаційне його забезпечення» [16, 109]. Формування, таким чином, теоретичної моделі та реальна практика філософії безперервної освіти та освіти дорослих в нашій державі має ґрунтуватися на застосуванні всього різноманіття технологічних засобів, доступних в рамках сучасного інформаційного суспільства.

Задоволення компетентнісних вимог споживачів послуг освіти дорослих сьогодні є можливим лише за умов активного використання найновітніших інформаційно-інтерактивних навчально-інноваційних технологій. «За умов сучасного стрімкого потоку інформації через традиційні засоби освіти дорослих та традиційні технології неможливо адаптувати тих, хто прагне до найсучасніших стандартів. Саме тому виникає потреба в активізації самопідготовки та консультуванні, де домінують інтерактивні технології в навчанні, а для цього потрібні відповідні інструменти: підручники для дорослих, посібники тощо» [17, 269]. Забезпечення інформаційно-методологічною базою та інтерактивними засобами навчання є одним з ключових аспектів формування теоретичної моделі та реалізації практичної діяльності в сфері розвитку національної системи освіти дорослих.

Сучасна інформаційна цивілізаційна сфера вимагає від кожного спеціаліста динамічної орієнтації у швидкозмінних інформаційно-комунікативних технологіях, що, в свою чергу, надзвичайно актуалізує інформаційно-технологічний аспект освіти дорослих. Отже, однією з ключових ознак суб'єкту освіти дорослих має бути «вміння проектування технологій освіти дорослих з використанням перспективних інноваційних та інформаційних технологій навчання: знання можливостей нових інформаційних технологій; уміння адаптувати і застосовувати програмні засоби з урахуванням

особливостей технологій освіти дорослих» [18, 270]. Тільки за таких ознак можна вважати освіту дорослих та сферу підвищення професійних кваліфікацій дійсно ефективним сегментом національної системи освіти впродовж життя.

Надзвичайно важливо, що національні заклади освіти дорослих якнайактивніше використовували навчальні, методологічні, комунікативні можливості сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій. Можливості комп'ютера дають змогу навчати дорослих і на відстані. Основою освітнього процесу при дистанційній формі навчання є цілеспрямована і контрольована інтенсивна самостійна робота учня, який може навчатися у зручному для себе місці, за індивідуальним розкладом, маючи при собі комплект спеціальних засобів навчання і узгоджену можливість контакту з викладачем по телефону, електронною та звичайною поштою, а також очно. «В освітньому процесі дистанційного навчання можуть використовуватися такі засоби навчання: електронні видання, комп'ютерні навчаючі системи в звичайному та мультимедійному варіантах, навчально-інформаційні аудіо- та відеоматеріали, лабораторні дистанційні практикуми, тренажери, база цих і знань з віддаленим доступом, електронні бібліотеки з віддаленим доступом, дидактичні матеріали на основі експертних навчаючих та геоінформаційних систем, комп'ютерні мережі. Таким чином, використовуючи комп'ютерну техніку, можна активно залучати дорослих учнів до навчального процесу, істотно впливаючи на мотивацію навчання, розширюючи набори навчальних завдань. У викладача з'являється можливість оцінити ефективність розв'язку, у тому числі й несподіваного, обраної стратегії та здійснювати постійний контроль за правильністю розв'язання. Використання комп'ютерної техніки дає змогу перевірити всі відповіді учнів, не лише зафіксувати помилку, але й досить точно визначити її характер, що допомагає вчасно усунути причину, яка зумовила її появу» [19, 113]. Оскільки викладач повинен виконувати замовлення дорослих учнів – надавати практично спрямовану інформацію, для забезпечення якості їх освіти необхідне володіння на високому рівні інформаційними технологіями навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Кіндратець О. М.* Освіта і сталий розвиток суспільства // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К. : ВІР УАН, 2011. – Випуск 47. – С. 613-620.

2. Гладченко О. В. Проблеми формування інформаційної культури дорослої людини / О.В. Гладченко // Педагогічний процес: теорія і практика. Збірник наукових праць. – К.: Видавництво ВД «ЕКМО», 2010. – Випуск 3 в двох частинах (частина I). – С. 86-92.
3. *Гривнак Б.* Проблеми підготовки фахівців майбутнього в контексті побудови в Україні інформаційного суспільства (суспільства знань) // Нова педагогічна думка. Науково-методичний журнал. – 2012. – № 1 (69). – С. 138-141.
4. *Образование взрослых: опыт и проблемы* / Под ред. С. Вершловского. – СПб: Знание, 2002. – 165 с.
5. *Змеев С. И.* Андрагогика: основы теории и технологии обучения взрослых. – М.: PerSe, 2003. – 207 с.
6. *Сігаєва Л. Є.* Характеристика структури освіти дорослих в сучасній Україні // Вісник Житомирського державного університету. Серія: Педагогічні науки. – Житомир: ЖДУ імені Івана Франка, 2011. – Випуск 59. – С. 38-42.
7. *Остафійчук Т. В.* Теоретико-методологічні основи педагогіки підвищення кваліфікації // Кадровий вісник. – 2012. – № 1 (3). – С. 22-30.
8. *Хаджирадєва С. К.* Навчання дорослих як наукова проблема // Дошкільна освіта. – 2005. – № 2 (8). – С. 7-14.
9. *Швидун В.* Особливості державного управління у сфері післядипломної педагогічної освіти в Україні // Державне управління та місцеве самоврядування. Збірник наукових праць. – 2012. – Випуск 2 (13). – С. 63-72.
10. *Кузь В. Г.* Майбутнє суспільства можна запрограмувати на майданчику дитячого садочка // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Педагогіка. Соціальна робота. – Ужгород: УНУ, 2011. – Випуск 20. – С. 60-63.
11. *Тягушева О. Г.* Необхідність та перспективи безперервної освіти як принципу освітньої політики України // Теорія та практика державного управління: збірник наукових праць. – Х.: Видавництво ХарPI НАДУ «Магістр», 2008. – Випуск 3 (22). – С. 359-366.
12. *Остафійчук Т. В.* Теоретико-методологічні основи педагогіки підвищення кваліфікації // Кадровий вісник. – 2012. – № 1 (3). – С. 22-30.
13. *Хаджирадєва С. К.* Навчання дорослих як наукова проблема // Дошкільна освіта. – 2005. – № 2 (8). – С. 7-14.
14. *Пуцов В.* Освіта дорослих: проблеми теорії та практики // Обрії. – 2010. – № 1. – С. 33-35.
15. *Стрельніков В.* Модель якостей викладача як проектанта технологій освіти дорослих // Витоки педагогічної майстерності. Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного

- університету імені В. Г. Короленка. – 2012. – Випуск 10. – С. 270-274.
16. *Старева А. М.* Теоретичні та практичні основи освіти дорослих // Наукові праці. Серія: Педагогіка. – Миколаїв : ЧДУ імені Петра Могили, 2006. – Випуск 37. – С. 105-109.
  17. *Коваленко О.* Запити трансформаційних інновацій в освіті дорослих // Філософія освіти. – 2011. – № 1 – 2 (10). – С. 266-273.
  18. *Стрельников В.* Модель якостей викладача як проєктанта технологій освіти дорослих // Витоки педагогічної майстерності. Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. – 2012. – Випуск 10. – С. 270-274.
  19. *Поясок Т. Б.* Підвищення ефективності навчання дорослих засобами інформаційних технологій // Педагогічний процес: теорія і практика. Збірник наукових праць. – К. : Видавництво ВД «ЕКМО», 2010. – Випуск 3 в двох частинах (частина II). – С. 109-114.

Москалик Г. Ф. Развитие информационной компетентности граждан как проблема отечественной непрерывного образования.

Одним из важных факторов развития новой национальной теоретической модели и реальной практики непрерывного образования является информационная инновационность. Это обуславливает необходимость введения такой непрерывного образования и образования взрослых, которая была бы эффективной в условиях интенсификации и ускорения информационно-коммуникационных процессов. Поэтому при формировании теоретической модели непрерывного образования и образования взрослых первоочередное внимание должно быть обращено на определенность содержания и направлений развития такого образования, и прежде всего на ее функционирование в условиях строительства информационного общества. Информационно-технологические основы развертывания такого общества предусматривают постоянный рост информационной компетентности граждан и их квалификационных компетенций. Одновременно удовольствие компетентностных потребований потребителей образовательных услуг возможно только при условии активного использования новейших информационно-интерактивных учебно-инновационных технологий.

Ключевые слова: образование, непрерывное образование, образование взрослых, информационная компетентность.

Moskalik G. F. Development of information competence of citizens as a problem of national continuing education.

One of the important factors in the development of a new national theoretical model and the actual practice of continuing education is the

information innovation. This necessitates the introduction of such continuing education and adult education, which would be effective in the intensification and acceleration of information and communication processes. Therefore, the formation of a theoretical model of continuing education and adult education, priority should be given to the definition of the content and direction of such education, and especially its performance in terms of building the information society. Information technology deployment bases such company provide continuous growth of information competence of citizens and their qualification competencies. Simultaneously fun competency requirements of consumers of educational services is only possible with the active use of advanced information and interactive teaching and innovative technologies.

Keywords: education, continuing education, adult education, information competence.

Семенюк Н. В.

ГОЛОВНІ СЕГМЕНТИ ТА СУПЕРЕЧНОСТІ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У статті проаналізована система безперервної освіти у взаємодії таких компонентів, як дошкільна освіта, загальна середня освіта, а також позашкільна, професійно-технічна, вища і післядипломна освіта; автор стверджує, що кожна з цих освітніх ланок має власну специфіку розвитку, в той же час, їм притаманні породжені трансформаційними процесами суперечності, розв'язання яких потребує пильної уваги як з боку держави, так і з боку громадянського суспільства; в Україні має впроваджуватися стратегія випереджального розвитку освіти й науки з метою забезпечення самоствердження і самореалізації особистості; здійсненню цієї мети покликане сприяти неперервність освіти, забезпечення спадкоємного розвитку елементів системи, розвиток всіх елементів формальної та неформальної освіти.

Ключові слова: людина, освіта, система освіти, безперервна освіта, освіта впродовж життя.

Система освіти в Україні є єдиним комплексом послідовно пов'язаних між собою ланок виховання і навчання: дошкільне виховання, загальна середня освіта, позашкільне виховання, професійно-технічне навчання, середня спеціальна і вища освіта. Це закріплено в Законі України «Про освіту», прийнятому 23 травня 1991 року, та у змінах і доповненнях від 23 березня 1996 року, де серед основних принципів державної політики в галузі освіти визначені такі принципи, як доступність для кожного громадянина усіх форм і типів освітніх послуг, що надаються державою; рівність умов для повної